

Nye kors i det 21. århundrede¹

- om Den katolske Kirkes situation i Kina

Et kinesisk mundheld siger, at jo tættere du kommer kejseren, jo tættere kommer du på dragens kløer. Det mærker landets katolikker især i disse tider.

Tekst: Anthony E. Clark, Ph.D.²

Det kinesiske mundheld har samme gyldighed i nutidens kommunistiske Kina som i det tidligere imperialistiske Kina. I et dekret fra 1725 fastslog kejser Yongzheng, at ”den katolske religion fra vesten ikke må betragtes som ortodoks ... og at vore love ikke kan tolerere den”. Formand Mao Zedong erklærende 216 år senere: ”Hvad angår politisk handling kan kommunisterne danne en anti-imperialistisk og en anti-feudal front med visse idealister og endda religiøse folk, men vi vil aldrig kunne godkende deres idealisme eller religiøse doktriner”. Når Mao blev misfornøjet med de katolske biskopper i landet kaldte han dem for ”kontrarevolutionære” – meget belejligt, for i 1951 udbrød han: ”Sørg for at ramme rigtigt, præcist og ubarmhjertigt i jeres undertrykkelse af de kontrarevolutionære”.

Herskerne i Riget i Midtens lange historie har ofte slået ned på katolikkerne, hvis antal er vokset støt siden Matteo Rocci³ grundlagde den første missionsstation i landet for 400 år siden. Også i begyndelsen af det 21. århundrede oplever Kirken problemer med de kinesiske myndigheder, og de seneste måneder har varslet nye restriktioner for det i forvejen skrøbelige katolske samfund. Særligt to biskopper har markeret sig som de autoritative stemmer for Kirkens situation i landet i dag, nemlig biskop Aloysius Jin Luxian⁴ og kardinal Joseph Zen⁵.

¹ Fra [The Catholic World Report](#), særudgave juni 2011, oversat og redigeret af Niels Messerschmidt

² Anthony E. Clark er lektor i kinesisk historie på Whitworth universitet i Spokane, Washington, USA, og forfatter til bogen [“China’s Saints: Catholic Martyrdom During the Qing, 1644-1911”](#). Han er også vært for EWTNs tv-serie med titlen [“The Saints of China: Martyrs of the Middle Kingdom”](#)

³ Italiensk jesuit (1552-1619, en af grundlæggerne af jesuiternes missionsvirksomhed i Kina)

⁴ Biskop af Shanghai, født 1916

⁵ Født 1932. Kendt fortaler for menneskerettigheder, politisk frihed og religionsfrihed i Kina

Jeg havde lejlighed til at tale med biskop Aloysius Jin i Shanghai og spurgte den katolske prælat, der måske er den af de katolske gejstlige i landet med størst erfaring i at omgå de kinesiske myndigheders restriktioner. Biskoppen smilte og citerede Markus 10,16, hvor Jesus formaner sine disciple: ”Se, jeg sender jer ud som får blandt ulve. Vær derfor snilde som slanger og enfoldige som duer”.

”Regeringen mener at jeg er for tæt associeret med Vatikanet”, sagde han ”og Vatikanet synes at jeg har for tætte relationer til regeringen”. Aloysius Jin, der nu er over 95 år, blev bispeviet i 1985 uden pavelig godkendelse; han er blevet kaldt for ”regeringens biskop” selv om Vatikanet siden har anerkendt hans tilbagevenden til fuldt fællesskab med Rom.

Biskop Jin bemærkede, at efter en mere tolerant periode op til De olympiske Lege i Beijing i 2008 er situation for landets katolikker atter forværret. Selv om ’Undergrundskirken’ og de officielt anerkendte katolske menigheder i de senere år er begyndt at samarbejde, bemærkede Jin, at ”det ikke er sandt, at skellet mellem os [de ’ulovlige’ katolske menigheder] og Undergrundskirken er ved at forsvinde. Faktisk er skellet blevet værre”. Han sagde desuden, at fordi den officielle katolske Kirke nu er mere synlig, er den også under stadig mere intens overvågning. ”Vi er under et stort pres for at tilpasse os partiets krav”, sagde han. Biskop Jin kritiserer kardinal Joseph Zen for at ”opfordrer Undergrundskirken til at vedblive med at være fast i sin opposition til den sanktionerede Kirke”.

Mindre end en måned senere mødtes jeg med kardinal Zen, der nu bor i Hong Kong. Kardinalen anses som den bedste kender af katolikkernes situation i Kina og er også kendt som en åbenmundet kritiker af regeringens behandling af de kristne i landet. Biskop Jin har ret i, at kardinal Zen opmuntrer Undergrundskirken til at vedblive med at være adskilt fra den ”åbne” Kirke.

”Hvorfor skulle Undergrundskirken overgive sig til den ’åbne’ Kirke?” spørger Zen: Især når den officielle Kirke allerede er underlagt partiets kontrol. Kinas forsamling af patriotiske katolikker⁶ er det organ, regeringen bruger til at tøjle Kirken i landet, og Zen beskriver landets ulovlige biskopper som ”slaver” af Lui Bainian, foreningens kontroversielle formand.

Trods uenigheden mellem Jin og Zen mødtes de to prælater sidste år, da kardinal Zen besøgte Shanghai i oktober. Til den katolske online-nyhedstjeneste Asia News sagde kardinal Zen bagefter, at mødet mellem de to havde ”været en stor glæde” men også, at der var ”skår i glæden”. ”Vi er gode venner, men vi vidste godt, at der var emner, vi ikke kunne tale om ... fordi ’systemet’ ikke tillader det”.

De nuværende restriktioner for Kirken, især blandt medlemmerne af den patriotiske forsamling, er et ’system’ – til kardinal Zen beklagelse – ”der har rejst en ’mur’ i folks hjerter og låst deres munde”. Ifølge et rygte skulle biskop Jins talsmand under kardinalen Zens besøg på det kinesiske fastland have nægtet biskoppen adgang til

⁶ Regeringsvenlig [forening](#) stiftet i 1957 af det kinesiske ministerium for religiøse anliggender

medierne uden at den patriotiske forsamling først havde godkendt det. Som landets mest højtprofilerede biskop og én med tætte relationer til den patriotiske forsamling er Jin forståeligt nok tøvende med at friste dragens kløer.

Kinas voksende underskud af præster

Mens de kinesiske biskopper stadig er udsat for statslige restriktioner, og mens myndighederne fortsat udtænker nye måder at grave grøften mellem Undergrundskirken og de officielt godkendte menigheder dybere, står præsterne i skyttegravene over for deres egne problemer. Modsat katedralerne i store byer som Shanghai, Beijing og Guiyang, der ofte har flere præster ansat til at forrette de daglige messer, får kirkerne i landområderne ofte kun besøg af en præst én gang om måneden.

I bispedømmet Taiyuan fx har præster ofte ansvaret for fire, fem eller seks store kirker, der undertiden ligger flere timer fra hinanden. I bispedømmet – det mest aktive i landet – bruger præster hvert sted adskillelige timer på at høre skriftemål ved siden af at holde messe, undervise, uddele de syges salvelse, vie ægtepar og løse de uundgåelige konflikter, som opstår i sogne uden en fast tilknyttet præst. På trods af de vedvarende forfølgelser (eller måske netop derfor) er antallet af katolikker i landet vokset fra tre millioner under kommunisternes magtovertagelse i 1949 til omkring 20 millioner i dag. Men kaldet til præst er ikke steget i samme takt og derfor er præsterne i dag meget overbebyrdede af såvel arbejde som af menigheders forventninger til dem.

I slutningen af 2010 talte jeg med fader Zhang Jingfeng, en præst fra Kinas langstrakte stepper i det indre Mongoliet. I hans bispedømme er præsterne i dag udsat for pres fra især to sider; de er overbebyrdede på grund af den stigende præstemangel og de har ofte et meget anstrengt forhold til deres biskop. Og biskopper i den sanktionerede Kirke i landet er selv under pres fra såvel myndighedernes side som de pastorale udfordringer. Derfor har de behov for at holde deres præster i kort snor af frygt for chikane fra myndighedernes side. Samtidig nyder de ikke deres præsters fulde tillid, der betragter deres overordnede som politiske marionetter. Fader Zhang oplyste, at den uheldige konsekvens af disse forhold er, at mange præster er fristet til at forlade præstestanden.

Fader Peng Xin fra det katolske bispedømme Wuhan har oplevet dette klima af mistillid på egen hånd. Han har fået sin teologiske uddannelse i Paris, og de kinesiske myndigheder er derfor tøvende med at vise ham tillid; hans telefon, e-mail og hans bolig bliver aflyttet, og hans kolleger er nervøse om at blive sammenkædet med ham. Også hans biskop, der er medlem af den patriotiske forsamling, opretholder en vis distance til ham. Det er netop denne form for pres, der får kinesiske gejstlige til at forsvinde ud i det verdslige liv.

De kinesiske myndigheders voksende politiske kontrol over Kirken i landet har også skabt stor usikkerhed blandt de troende. Under et besøg i Kunmings smukke katedral blev jeg overrasket over det store antal billeder og citater af pave Benedikt XVI; op-

slagstavler og katedralens søjler var fyldt med store plakater af paven og Vatikanet, både indvendigt og udvendigt. Interessant nok er den lokale biskop Joseph Ma Yinglin én af få prælater i landet, der endnu ikke er godkendt af Vatikanet. Da han blev bispeviet den 30. april 2006 meddelte Vatikanets talsmand Joaquin Navarro-Valls ham øjeblikkelig ekskommunikation. Navarro-Valls erklærede, at ”Den hellige Fader har modtaget nyheden med dyb misbilligelse” og han tilføjede, at bispevielsen ”er et alvorligt sår i kirkens enhed”.

Vatikanet betegner disse ulovlige bispevielser som en alvorlig overtrædelse af den religiøse frihed. De troende er naturligvis forvirrede over at se deres katedral udsmykket med billeder af paven; den samme pave, som har ekskommunikeret deres biskop. I Kumning har Undergrundskirken vokset sig større end den officielle Kirke og dette har medført en dyb splittelse blandt katolikkerne i bispedømmet. Mens dette skrives, har et billede af pave Benedikt XVI en fremtrædende plads på bispedømmets officielle hjemmeside. Og de gejstlige, der er loyale overfor Rom i denne region, følger sig derfor tvunget til i det mindste midlertidigt at udtræde af præstestanden og således efterlade de troende har færre steder, hvor de kan modtage de sakramenter, som er så vigtigt for det katolske liv.

Nye biskopper og nye grøfter

På trods af den nuværende strid mellem Vatikanet og de kinesiske myndigheder om retten til at udvælge de præster, der skal vies til biskopper (en ret paven udelukkende forbeholder sig selv), fastholder landets patriotiske forsamling denne ret. Fader Joseph Guo Jincui blev bispeviet i Chende i november 2010 uden pavens godkendelse, og Vatikanet svarede på samme måde, som da Ma Yinglin blev bispeviet, nemlig ved at komme med en skarp kritik af de kinesiske myndigheders indblanding i den religiøse frihed:

”Vielsen bidrager ikke til katolikkernes fælles bedste i Chende, men sætter dem i en penibel og vanskelig situation – også ud fra et kanonisk synspunkt – og ydmyger dem, fordi de kinesiske myndigheder søger at påtvinge dem en præst, som hverken er i fuldt fællesskab med Den hellige Fader eller de andre biskopper i verden”.

Med til at forværre problemet er at yderligere otte biskopper – alle i fællesskab med Rom – blev tvunget til at deltage i ceremonien og koncelebrere, hvilket kardinal Zen beskrev som ”skamfuldt” og ”ulovligt”.

Kinas statsadministration for religiøse anliggende har svaret på Vatikanets kritik ved at sige, at ”Vatikanets synspunkt er velkendt. Det går ud på at udbrede politiske idéer under dække af religiøse opfattelser, hvilket er meget skadeligt og på alvorlig måde skader den sunde udvikling, den kinesiske katolicisme i landet er inde i”. For nylig har de kinesiske myndigheder anbragt biskop Fang Xingyao, der ikke er pavelig godkendt, i spidsen for den patriotiske forsamling af katolikker i landet, hvilket yderligere har forværret forholdet mellem Vatikanet og Kina.

Nye forfølgelser

Det er ingen hemmelighed, at Karl Marx⁷ var imod den institutionaliserede form for religion. I hans værk⁸ om filosofen Hegel⁹ fra 1843 formulerede han de senere så berømte ord:

”Kampen mod religion er da middelbart kampen mod hin verden, hvis åndelige aroma er religionen ... Den er folkets opium. At ophæve religionen som folkets illusoriske lykke er at fodrer folkets virkelige lykke. Fordringen om at opgive illusionerne om sin tilstand er fordringen om at opgive en tilstand, der kræver illusioner”.

Ifølge Marx er religiøs tro med andre ord en slags eskapisme fra de virkelige sociale problemer og fra lidelse. Selv om han argumenterer for, at man bør opgive den ”religionens illusion” lægger han ikke op til en hensynsløs forfølgelse af religiøse, sådan som totalitære regimer tilskynder til. I Kinas tilfælde lider Den katolske Kirke ikke kun på grund af sin religiøse natur, men i endnu højere grad af, at myndighedernes ser katolikkerne som en trussel mod den nationale sikkerhed. Marx’ noget humanistiske synspunkt om at man skal befri folket for dets religiøse forestillinger for at skærpe dets bevidsthed om social uretfærdighed, bliver forvrænget i de kinesiske myndigheders officielle behandling af katolikkerne.

Og hvordan kommer regeringens genfortolkning af Marx’ antireligiøse synspunkter så til udtryk i de katolske menigheder? Det har resulteret i mord og en næsten fuldstændig ødelæggelse eller konfiskation af katolsk ejendom under Mao-tiden (1949-1976). I starten af året fortalte katolikker i Hebei (den provins, der omgiver Kinas hovedstad) om fader Peter Zhang Guangjuns pludselige anholdelse. Den 13. januar bankede efterretningsbetjente på døren til den katolske familie, hvor fader Zhang var på besøg og slæbte ham bort; Zhang var præst i Undergrundskirken i Hebei. Kilder i bispedømmet har antydnet, at regeringen slår ned på præster uden ’præstidentifikationskort’ i håb om at tvinge flere katolske gejstlige til at arbejde under den patriotiske forsamlings opsyn. I skrivende stund kendes fader Zhangs skæbne ikke.

I forlængelse heraf har myndighederne arresteret biskop Joseph Li Liangio af Cangzhou (Xianxian) i december 2010, da han nægtede at deltage i den statsorganiserede nationale konference for katolske repræsentanter. Biskop Li blevet tvunget på ”studieorlov” og blev truet med at blive afsat som biskop for Cangzhou, hvis ikke han ”omvendte sig”. De biskopper, som ikke deltog i konferencen (på nær Joseph Li), blev indkaldt til møde med en af kommunistpartiets repræsentanter, Jia Qinglin, i Folkets Store Hal – parti hovedkontoret ved siden af Den himmelske Fredsplads. Her understregede Jia regeringens beslutning om at forhindre udenlandsk indblanding (dvs. pavens indblanding) i Kinas indre anliggender, og flere af de fremmødte bi-

⁷ Tysk økonom, sociolog, filosof og socialist (1818-1883).

⁸ Kritik af Hegels Retsfilosofi, 1844

⁹ Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770-1831), tysk idealistisk filosof

skopper nægtede at deltage i stemmeafgivelsen. Repræsentanter fra myndighederne, som også deltog på mødet, talte disse manglende stemmer med som positive stemmer. Biskop Li er siden vendt tilbage til katedralen, men hans modvillighed er ikke gået ubemærket hen og flere forventer, at han bliver erstattet så snart myndighederne har fundet en ”egnet” prælat til at udfylde hans plads.

Gamle sår og ny forsoning

Ligesom Janus, guden i den græske mytologi, har Kinas katolske Kirke fortsat to ansigter; for hver tragedie og grund til splittelse synes der også at være en sejr og grund til forsoning. Selv om Kina fortsat trodser Vatikanets påbud om at stoppe bispevielser uden pavelig godkendelse, og selv om præster og biskopper fortsat lider under myndighedernes forfølgelser, har den kinesiske regering rakt hånden frem mod de katolske prælater i Taiwan. Generalsekretæren for den kinesiske forsamling af katolske repræsentanter, Lui Yanlong, stod således i spidsen for den delegation fra Fastlandskina, der i begyndelsen af januar i år på Taiwan diskuterede mulighederne for at forbedre forholdet mellem katolikkerne begge steder. Liu sagde, at formålet med besøget på Taiwan var at ”forbedre forståelse, overensstemmelse og fred gennem disse former for udveksling, og eventuelt tage skridt mod forening”. Repræsentanten for den patriotiske forsamling specificerede ikke om Fastlandskinas hermed ønskede at denne ”forening” også skulle omfattede landets Undergrundskirke kirke og Vatikanet. Men uanset de bagvedliggende motiver må besøget ses som et positivt skridt mod en normalisering af Kirken i Kina.

I forbindelse med et besøg i Guiyangs imponerende katolske katedral nær det sted, hvor martyrer udgød deres blod, spurgte jeg fader Lui Xianjun, en præst i den officielle Kirke om hvad landets katolikker ønsker sig mest. ”Vi ønsker især, at paven skal kunne vandre frit på kinesisk jord”, sagde han. Kirkens historie i Kina minder om kirkens historie i Rom. Ligesom de kristne i Rom led de første kristne i Kina under massiv forfølgelse og mange blev martyrer for deres tro. Fra disse martyrerne blod er kirken vokset frem, og Kina ihukommer nu sine egne helgener under messen. Men tragisk nok er der stadig en forskel: ikke en eneste pave har besøgt Riget i Midten. Det synlige tegn på den kristne enhed er blevet forvist fra sin flok i verdens største nation, og Kinas nuværende politiske klima, som stadig er påvirket af Mao-tiden, viser ingen tegn på at ville åbne Den store Mur for biskoppen af Rom.

Spændingerne mellem Kina og Vatikanet nåede nye højder da pave Benedikt XVI under midnatsmessen juleaften sidste år bad for at julens åndelige budskab måtte ”styrke troen, tålmodigheden og modet hos de troende i Kirken i Kina”, og han gik skarpt i rette med de kinesiske myndigheder for at ville påtvinge katolikkerne begrænsninger i ”deres religions- og samvittighedsfrihed”. Paven opfordrede Kirken i Kina til at udholde ”diskrimination og forfølgelse”. Kina svarede igen ved atter at trække de gamle fronter op mellem det og Vatikanet. En talsmand fra udenrigsministeriet udtalte således: ”Vi håber, Vatikanet vil acceptere den religionsfrihed, der er i

Kina og udviklingen af katolicismen i landet, og at de gennem konkrete skridt skaber betingelser for forbedring af forholdet mellem Kina og Vatikanet”. Mens der på lavere niveau nu er voksende tilnærmelser mellem den patriotiske forsamling og de katolske biskopper i Taiwan, er spændingerne på højeste politisk niveau mellem Kinas regering og Vatikanet blevet yderligere forværret.

I sin bog om Kirken under kommunismen skriver James Meyers: ”Den katolske Kirke skæbne i Kina har siden 1949 været intimt kædet sammen med kinesisk indenrigspolitik forskellige kursskifter”. Nutidens indenrigspolitik synes at bevæge sig i retning af stigende isolationisme i takt med Kinas ønske om at dominere verdensøkonomien bygger på øget nationalisme. Ved at definere sig tydeligt i forhold til fremmede nationer – Kina mod alle de andre – må også landets religiøse grupperinger agere som uafhængige størrelser. Derfor er den romerske katolicisme problematisk i nutidens Kina netop fordi den ses som mere ”romersk” end ”kinesisk”. Kinas nye ”kejsere” er mistroiske over for fremmede religioner ligesom landets tidligere kejsere og så længe Kirkens hierarki holdes så tæt på dragens kløer, vil den fortsat være bange for at ytre sig og virke frit.